

Ескелдіге сапар

№18 жалпы орта білім беретін мектептің 10 «А» сынып оқушысы Да-нияр Рамазан өзінің гүлыми зерттеу жұмысын Мәшүүр Жұсіп Көпейұлының көріпкелдігі, қасиеттілігі, әулиелігіне арнамақ. Да-нияр былтырығы оқу жылында Мәшүүр Жұсіп Көпейұлының кесенесі макетін Астана қаласында өткен III «Тұлға» халықаралық байқау-фестивалі жобасына қатыстырып, «Гран-При» иегері атанды (жетекшісі - Атымтай Жұманазаров). Алдағы уақытта ғұлама туралы тарихи құнды дерек жинауды мақсат еткен Да-ниярмен Мәшүүр бабамыздың кесенесі мен мұражайында болып қайттық. Бізге баба үрпағы Әсет Пазылов пен Мұрат Сагиев қызықты дәректер берді.

«Келер қоршап бойыма гайып пірім,
Құлақтың қарны бар ма сөзге тояр,
Білген жан сөз мәнісіне құлақ қояр,
Білетін сөз қадірін адам қайда?

Сөзіне ақын Мәшүүр әркім құмар», - деп жырлаған Мәшүүр Жұсіп туралы таңғаларлық өнгіме көп.

Ташкент, Бұхара жақта жүргендеге Мәшүүр Жұсіп Көпейұлы моншага түсемін деп көшеге шығып, аргы шеттегі бір үйге келеді. Үйдің алдындағы ақсақалға сәлем беріп, «Моншага түсіп шықсам», - дейді. Ақсақал оны жуындырып, киіндіріп, тамақтандырып жібереді. Шыққан соң бұрылып қараса, әлгі үй орнында жоқ екен дейді. Осылайша, үйіне қайтып келіп, ақсақалдардан мұның мәнісін сұраған кезде, олар: «Құдай саған қасиет қондырды!» - депті. Сол уақыттан бастап Мәшүүр атаның айтқандары келіп отырған. Мәшүүр ата 39 жасында елге қайтар алдында

бір ақсақалды кезіктіріп, сәлем береді. Ақсақал ұзын бойлы, қолында таяғы бар екен. Атана 2 рет айналып, «72-73», - деп күбірлеп кетіп қалады. Еліне келіп ойланып, 10 күннен кейін «Мен 73 жасымда о дүниелік болады екенмін гой», - деп болжайды. Қазіргі кезде ғалымдар үш дүние бар деп айтады. Мәшүүр ата сол үш дүниемен сөйлескен деседі. Ол отырған жерінде өзімен-өзі сөйлесіп, сұрақ қойып, жауап беріп отырған. Тіпті перілермен де сөйлесіп, оларды өзі пайдаланып жұмыс істеткен, оларды бағындыратын дұғаларды білген.

Ал Ескелдіге 1924 жылы көшіп келеді. Мәшүүр Жұсіп Көпейұлы 1931 жылы қайтыс болады. Мәшүүр ата қайтыс болар алдында бір жыл бұрын қабірін

қаздырытып, асын бергізіп, жаназасын оқытып, жоқтау айтқызған. Қабірін 2x2 метр қылыш казғызады да, аяқ жағына есік құрғызады. Келген адамдар кіріп, қарап отыратында болсын деген екен. «Мениң денем 40 жылдан аса бұзылмай жатады», - деп те айтып кеткен. 1931 жылы салынған зираты 1952 жылдың тамыз айында дінге қарсы саяси науқан белең алған кезде зираты бұзылады, бұзған кезде атанаң денесін сол қалпы жатқан. 1952 жылы зиратты бұзуға қатысқан адамдардың барлығы қаза тапқан. 1970 жылы зираты тарихи ескерткіш үй ретінде қайта көтеріледі. Ал 2006 жылы Қазақстанның Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Мәдени Мұра» бағдарламасына сөйкес, әулие

бабамыздың басы өркениетті үлгіге сарай кесене түрінде көтерілді. Тарихи тұлға, ғұлама ғалым Мәшүүр Жұсіп бабамыздың кесенесі көне түркі дәстүрімен жасалған. Кесене жобасын әзірлеуге С.Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің мамандары мұрындық болған. Облыстың сол кездегі басшысы Ерлан Арын бастаған университет ғалымдары қолға алған жоба ежелгі түркі тайпаларының сәулет ерекшелігі, ислам дінінің өзіндік өнерктерімен ерекшеленеді. Кесене зиратхана және көрхана атты екі бөліктен тұрады. Көрханада әулие бабамыздың жатқан жері, сандықтасы, құлпытасы қойылып, шамшырағы орнатылған. Әрбір бөліктің көлемі – 8/8 шаршы метр, ал кесененің биіктігі 14 метр болады. Салмағы 9,5 тонна бағасы 10 млн. тенге болатын құлпытасы мен сандықтасы мәрмәр тастан жасалған. Айшық темірлері әрленіп, алтынмен жалатылған. Кесененің кіреберісінде Құраннан аяттар жазылған.

«Отарқаның» өткен санындағы «Мен келдім музейінде жолы түсіп» мақаласында «Ескелді» мәдени-қонақүй кешенінің ашылғаны жайлы жазылған екен. Біз барған сапарда қонақ үй құрылышы жүріп жатқан еді. 2015 жылдың 15-16 шілдесінде басталған құрылышы басында Тараздан келген мамандар еңбектеніп жатты. Бас құрылышы Қанат Садақбаевпен де танысты.

Ал осы кешенге көшірілген Мәшүүр Жұсіп мұражайын біз Жаңажол ауылында тамашаладық. Онда атанаң көзі тірісінде күнделікті тұрмысқа қолданған заттары, ыдыс-аяқтары, қайтыс болғанда орап шығарған кілемі, мусінші Қәкен Теміргалиев жасаған мүсіні бар.

Роза Құлмағанбетова, №18 жалпы орта білім беретін мектебі